

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 4163/20**, rješavajući apelaciju **Hajrudina Čampare**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Seada Palavrić, sutkinja

Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 2. novembra 2022. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija **Hajrudina Čampare**.

Utvrđuje se povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 Mal 507298 17 Gž od 25. marta 2019. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Sarajevu koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Sarajevu da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluka se dostavlja Vladi Kantona Sarajevo radi preduzimanja mjera za koje je nadležna.

Odbija se kao neosnovana apelacija **Hajrudina Čampare** podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 Mal 507298 17 Gž od 25. marta 2019. godine u dijelu u kojem je odlučeno o obavezi plaćanja duga za isporučenu toplotnu energiju za vrijeme dok je njegov stan bio priključen na sistem centralnog grijanja, u odnosu na navode o povredi prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava

Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Hajrudin Čampara (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva podnio je 17. novembra 2020. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 65 0 Mal 507298 19 Rev od 27. augusta 2019. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 65 0 Mal 507298 17 Gž od 25. marta 2019. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 65 0 Mal 507298 15 Kom od 25. aprila 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je prethodno Odlukom o dopustivosti broj AP 2758/19 od 10. septembra 2019. godine odbacio kao preuranjenu apelaciju u predmetu broj AP 2840/19, koju je apelant bio podnio protiv Presude Kantonalnog suda broj 65 0 Mal 507298 17 Gž od 25. marta 2019. godine (osporene ovom apelacijom). Ustavni sud je utvrdio da je navedena apelacija podnesena prije odluke Vrhovnog suda o reviziji koju je apelant izjavio protiv osporene presude. Također, sud je ukazao da, nakon donošenja odluke o reviziji, nezavisno od vrste te odluke, apelant ima mogućnost da ponovo podnese apelaciju u kojoj je dužan da navede i tu odluku Ustavnog suda.

3. Na osnovu člana 23. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i tužioca KJKP „Toplane Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo (u daljnjem tekstu: tužilac) zatraženo je 4. marta 2022. godine da dostave odgovore na apelaciju.

4. Kantonalni sud, Općinski sud i tužilac dostavili su odgovore na apelaciju u periodu od 14. do 21. marta 2022. godine.

5. Apelantu su 29. aprila 2022. godine, u skladu sa članom 23. Pravila Ustavnog suda i Zaključkom Ustavnog suda broj SU-02-1056/21 od 17. decembra 2021. godine, dostavljeni pristigli odgovori na eventualno izjašnjenje. Apelant je 10. maja 2022. godine dostavio izjašnjenje na odgovore.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom mogu se sažeti na sljedeći način.

7. Tužilac je protiv apelanta podnio tužbu radi isplate duga zbog isporučene toplotne energije (grijanja). Tužilac je naveo da se tužbeni zahtjev odnosi na period od 1. jula do 31. decembra 2009. godine (u daljnjem tekstu: sporni period), u kojem apelant nije plaćao račune „za isporučenu toplotnu energiju“.

8. Presudom Općinskog suda broj 65 0 Mal 507298 15 Kom od 25. aprila 2017. godine apelant je obavezan da tužiocu isplati ukupan iznos od 660,48 KM sa zakonskom zateznom kamatom, te da mu nadoknadi troškove parničnog postupka. U obrazloženju prvostepene presude Općinski sud je naveo da je između stranaka sporna činjenica da li je apelant bio korisnik toplotne energije u spornom periodu. U tom pogledu, Općinski sud je, između ostalog, ukazao na sadržaj člana 50. Odluke o općim uvjetima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije (u daljnjem tekstu: Odluka iz 1982. godine), kojim je propisano da za isporučenu toplotnu energiju isporučilac ima pravo na naknadu saglasno utvrđenoj cijeni toplotne energije po jedinici mjere. Zatim, Općinski sud je naveo da je tužilac dokazao činjenicu da je apelant vlasnik stana u koji je uredno isporučivao toplotnu energiju i da apelant nije platio dostavljene račune za sporni period. Navedeni zaključak Općinski sud je zasnovao na činjenici da su drugi korisnici u stambenoj zgradi u kojoj se nalazio apelantov stan plaćali toplotnu energiju, što je, zbog načina funkcioniranja sistema centralnog grijanja, ukazivalo da je tužilac isporučivao toplotnu energiju.

9. Također, navedeno je da je apelantov stan u periodu od 1. jula do 12. oktobra 2009. godine bio priključen na sistem centralnog grijanja, a da je u periodu od 12. oktobra do 31. decembra 2009. godine bio isključen iz sistema centralnog grijanja. Od trenutka isključenja iz sistema grijanja apelantu su dostavljani računi „u visini fiksnog dijela računa od 40%“ (u daljnjem tekstu: fiksni troškovi) koje je apelant, kako je sud zaključio, bio dužan plaćati. Ti fiksni troškovi se, kako je navedeno, sastoje od zakupa kapaciteta, indirektnog zagrijavanja i gubitka toplote u instalaciji grijanja objekta. S obzirom na to, Općinski sud je zaključio da apelant tokom postupka nije dokazao navode da se nije priključio na sistem centralnog grijanja i da u spornom periodu nije bio korisnik

toplotne energije. Naposljetku, Općinski sud je naveo da se apelantov stan nalazi u objektu kolektivnog stanovanja u kojem se svi stanovi i poslovni prostori nalaze u jedinstvenom sistemu centralnog grijanja, pa je apelant samim korištenjem takvog stana pristao na sve odredbe Odluke iz 1982. godine, na osnovu koje je i obavezan na plaćanje duga za isporučenu toplotnu energiju.

10. Presudom Kantonalnog suda broj 65 0 Mal 507298 17 Gž od 25. marta 2019. godine odbijena je apelantova žalba i prvostepena presuda je potvrđena. Kantonalni sud je u potpunosti podržao presudu Općinskog suda, kako u pogledu činjeničnih utvrđenja tako i u pogledu primjene relevantnog materijalnog prava.

11. Rješenjem Vrhovnog suda broj 65 0 Mal 507298 19 Rev od 27. augusta 2019. godine revizija protiv drugostepene presude je odbačena kao nedopuštena na osnovu člana 237. st. (2) i (3) Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP).

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant smatra da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

13. Obrazlažući ove navode, apelant je naveo da su redovni sudovi proizvoljno primijenili materijalno pravo na njegovu štetu, te da uopće nisu primjenjivali relevantne odredbe materijalnog prava na koje je ukazivao. U vezi s tim, apelant je ukazao da se u postupku pred redovnim sudovima pozivao na odredbu člana 2. stav 1. Odluke o ugradnji mjernih uređaja za obračun potrošnje toplotne energije za centralno grijanje i sanitarnu toplu vodu (u daljnjem tekstu: Odluka o ugradnji mjernih uređaja) i na odredbu člana 35. Zakona o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: ZZP). Naime, apelant je smatrao da je iz tih odredaba proizlazila tužiočeva obaveza da ugradi mjerila ispred svih stanova na svim spratovima zgrade u kojoj se nalazi stan. Međutim, redovni sudovi nisu dali bilo kakvo obrazloženje na te njegove navode. Također, apelant je istakao da je visina duga utvrđena na osnovu analitičke kartice, ali to ne predstavlja pravno valjan dokaz jer ne sadrži sve elemente vjerodostojne isprave. U vezi s odlukom kojom je obavezan plaćati fiksni dio od 40%, apelant smatra da je plaćanje paušalnog iznosa nezakonito jer se plaća za uslugu koju tužilac, nakon što je isključio stan iz sistema grijanja, više ne pruža. Također, apelant je naveo da sudovi uopće nisu naveli na osnovu kojih propisa je apelant trebao plaćati fiksni dio, i to u visini

iznosa koji je tužilac odredio u svojoj analitičkoj kartici, a ni sudovi nisu naveli kojom vrstom obračuna je ta visina iznosa utvrđena, iako je apelant stalno podnosio prigovore u tom smislu.

b) Odgovori na apelaciju i izjašnjenje

14. Kantonalni sud smatra da nije došlo do povrede prava na koja se apelant pozvao u apelaciji, te je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

15. Općinski sud je naveo da je sve predložene dokaze ocijenio u skladu sa zakonom, te da je prvostepena presuda zasnovana na pravilnoj primjeni procesnog i materijalnog prava, odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije.

16. Tužilac smatra da su osporene presude zasnovane na pravilnoj ocjeni dokaza i pravilnoj primjeni procesnog i materijalnog prava. Naveo je da je apelantu data mogućnost aktivnog učestvovanja u prvostepenom postupku, iznošenja činjenica i predlaganja dokaza, te da apelantu nisu povrijeđena prava na koja se pozvao, zbog čega je predložio da se apelacija odbije.

17. Apelant je u izjašnjenju naveo da su sudovi samo paušalno odgovorili na navode iz apelacije, te da u cijelosti ostaje pri navodima iz apelacije.

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03 i 42/11). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst propisa sačinjen u Ustavnom sudu BiH, kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Sloboda uređivanja obligacionih odnosa

Član 10.

Učesnici u prometu slobodno uređuju obligacione odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva.

Dužnosti ispunjenja obaveza

Član 17.

(1) Učesnici u obligacionom odnosu dužni su da izvrše svoju obavezu i odgovorni su za njeno ispunjenje.

(2) Obaveza se može ugasiti samo saglasnošću volja učesnika u obligacionom odnosu ili na osnovu zakona.

Ispunjenje obaveze i posledice neispunjenja

Član 262. stav (1)

(1) Poverilac u obaveznom odnosu je ovlašćen da od dužnika zahteva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savesno u svemu kako ona glasi.

[...]

19. **Odluka o opštim uslovima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije** („Službene novine Grada Sarajeva“ br. 29/82, 8/89, 13/90 i 14/91). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.

Ovom odlukom utvrđuju se opšti uslovi za proizvodnju, isporuku i korišćenje toplotne energije za potrebe grijanja [...], isporuka toplotne energije, prekid i ograničenje isporuke, kao i druga prava i obaveze isporučioaca i korisnika u vezi sa isporukom i korišćenjem toplotne energije.

Način mjerenja, obračuna i plaćanja toplotne energije regulisaće posebna odluka.

Član 34.

Korisnik, odnosno neposredni korisnik može privremeno, u cijelosti ili djelomično, odustati od ugovorene obaveze preuzimanja toplotne energije zbog vanrednih okolnost (požar, eksplozija i sl.) na svom postrojenju za korišćenje toplotne energije.

U slučaju iz prethodnog stava korisnik, odnosno neposredni korisnik je dužan da odmah obavijesti isporučioaca o prestanku preuzimanja toplotne energije.

Nakon prestanka okolnosti iz stava 1. ovog člana i dovođenja postrojenja u stanje za korišćenje, korisnik, odnosno neposredni korisnik je obavezan da nastavi s preuzimanjem ugovorene količine toplotne energije.

IV – PLAĆANJE UTROŠENE TOPLOTNE ENERGIJE

Član 50.

Za isporučenu toplotnu energiju isporučilac ima pravo na naknadu saglasno utvrđenoj cijeni toplotne energije po jedinici mjere.

Korisnik, odnosno neposredni korisnik je dužan platiti isporučiocu isporučenu toplotnu energiju na način i u rokovima utvrđenim u ugovoru o korišćenju toplotne energije, ako su ispunjeni uslovi iz člana 35. ove odluke.

20. **Odluka o ugradnji mjernih uređaja za obračun potrošnje toplotne energije za centralno grijanje i sanitarnu toplu vodu** („Službene novine Grada Sarajeva“ broj 29/82). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 2. stav (1)

Svi objekti sa centralnim sistemom zagrijavanja moraju imati ugrađene mjerne uređaje za obračun potrošnje toplotne energije (u daljem tekstu: mjerilo).

Član 4.

Pojedinačno mjerilo ugradiće se u one objekte čiji je sistem cijevnog razvoda takav da omogućuje mjerenje utroška toplotne energije za svakog potrošača.

U objekte čiji je sistem cijevnog razvoda takav da ne omogućuje ugradnju pojedinačnog mjerila, ugradiće se zajedničko mjerilo.

21. **Zakon o zaštiti potrošača** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 25/06 i 88/15). U konkretnom slučaju primjenjuje se **Zakon o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 25/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 35.

(1) Prodaja energije (električna energija, grijanje, plin i sl.) i vode potrošačima treba biti obračunata na osnovu stvarnih isporuka očitanih na brojilu potrošača.

(2) Ako se prodaja (isporuka energije) ne obračunava na osnovu mjerenja potrošnje na brojilu potrošača, na zahtjev potrošača isporučilac usluga za isporuku energije navedene u stavu (1) ovog člana dužan je omogućiti potrošaču ugradnju potrošačkog mjerila na svoj trošak, na osnovu projekta o tehničkoj

izvodljivosti. Projekat o tehničkoj izvodljivosti izrađuje i ovjerava ovlašteno stručno pravno ili fizičko lice, u skladu sa zakonom.

(3) Organi nadležni za energetiku i ovlaštena lica za vodoprivredu, sporazumno s ovlaštenim licem iz nadležnog instituta u Bosni i Hercegovini, propisat će način mjerenja stvarno isporučene energije, odnosno vode.

22. **Uredba o opštim uslovima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije** („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 2/13 od 17. januara 2013. godine). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 16. stav (1) tačka c)

(Prestanak ugovora o korištenju toplotne energije)

(1) Ugovor o korištenju toplotne energije može prestati u slučaju:

c) Raskida ugovora,

Član 17. stav (1)

(Raskid ugovora o korištenju toplotne energije)

(1) Korisnik usluge može podnijeti zahtjev za raskid ugovora o korištenju toplotne energije i zatražiti izdvajanje iz toplifikacionog sistema u skladu sa ovom uredbom.

Član 59. stav (2)

(Naknada za vrijeme prekida ili obustave isporuke toplotne energije)

(2) Za vrijeme isključenja korisnika iz toplifikacionog sistema zbog neizmirenja troškova toplotne energije, korisnik je dužan platiti troškove isključenja iz toplifikacionog sistema i redovno plaćati fiksne troškove (osim troškova energenata) u skladu sa Tarifnim sistemom.

Član 67.

(Prestanak važenja podzakonskih akata)

Danom stupanja na snagu ove uredbe, prestaju da važe: Odluka o opštim uslovima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije („Službene novine Grada Sarajeva“ br. 29/82, 8/89, 13/90 i 14/91) [...]

*Član 68.**(Stupanje na snagu Uredbe)*

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Kantona Sarajevo“.

23. **Uredba o opštim uslovima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije** („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 22/16 od 2. juna 2016. godine). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

*Član 17. stav (1)**(Raskid ugovora o korištenju toplotne energije)*

(1) Korisnik usluge može podnijeti zahtjev za raskid ugovora o korištenju toplotne energije i zatražiti izdvajanje iz centralnog toplifikacionog sistema u skladu sa ovom uredbom.

*Član 60. stav (3)**(Naknada za vrijeme prekida ili obustave isporuke toplotne energije)*

(3) Korisnik usluge je dužan platiti troškove isključenja iz toplifikacionog sistema i redovno plaćati fiksne troškove u skladu sa Tarifnim sistemom za vrijeme isključenja iz toplifikacionog sistema.

*Član 68.**(Tarifni sistem)*

Tarifni sistem donosi Vlada Kantona Sarajevo na prijedlog davaoca usluge.

24. **Odluka o usvajanju Tarifnog sistema davaoca usluge KJKP „Toplane Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo sa Metodologijom obračuna isporučene toplotne energije** („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 34/16 od 25. augusta 2016. godine). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 14. stav (1)

Iznos fiksnih troškova, koje su dužni plaćati korisnici za vrijeme isključenja iz toplifikacionog sistema, se obračunavaju mjesečno, [...]

Član 25. stav (1)

Obračun naknade za vrijeme isključenja korisnika usluge zbog dugovanja ili po odobrenom zahtjevu za izdvajanje iz centralnog toplifikacionog sistema, korisnicima usluge se vrši mjesečno u skladu sa Metodologijom.

25. **Rješenje Konkurencijskog vijeća broj UP-01-26-2-025-43/17** od 7. juna 2018. godine („Službeni glasnik BiH“ broj 61/18) u relevantnom dijelu glasi:

1. Utvrđuje se da je privredni subjekt Kantonalno javno komunalno preduzeće za proizvodnju i distribuciju toplotne energije "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo, Semira Frašte 22, 71 000 Sarajevo, zloupotrijebio dominantan položaj na tržištu isporuke toplotne energije u Kantonu Sarajevo, primjenom odredbi Tarifnog sistema KJKP "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo sa metodologijom obračuna isporučene toplotne energije ("Službene novine KS", broj 34/16) koje se odnose na plaćanje fiksnih troškova korisnika isključenih iz toplifikacijskog sistema, što predstavlja uslovljavanje drugoj strani da prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi nemaju veze s predmetom sporazuma, te ograničavanje tržišta na štetu potrošača, u skladu sa odredbama člana 10. stav (2) tačke b) i d) Zakona o konkurenciji.

2. Nalaže se privrednom subjektu Kantonalno javno komunalno preduzeće za proizvodnju i distribuciju toplotne energije "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo, Semira Frašte 22, 71 000 Sarajevo, slijedeće:

- u roku od 30 (trideset) dana od dana prijema ovog Rješenja uskladi odredbe Tarifnog sistema KJKP "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo sa metodologijom obračuna isporučene toplotne energije ("Službene novine KS", broj 34/16), koje se odnose na plaćanje fiksnih troškova korisnika isključenih iz toplifikacijskog sistema, na način da prestane sa naplatom istih, te da dostavi dokaze o izvršenju.

[...]

4. Utvrđuje se da Vlada Kantona Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića broj 1, 71000 Sarajevo, donošenjem Odluke o usvajanju tarifnog sistema davaoca usluge KJKP "Toplane- Sarajevo" d.o.o. Sarajevo ("Službene novine KS", broj 34/16), u dijelu koji se odnosi na primjenu odredbi Tarifnog sistema KJKP "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo sa metodologijom obračuna isporučene toplotne energije, kojim se vrši naplata fiksnih troškova korisnika isključenih iz

toplifikacijskog sistema, počinila zabranjeni sporazum, u smislu člana 4. stav (1) tačke b) i e) Zakona o konkurenciji.

5. Odluka o usvajanju tarifnog sistema davaoca usluge KJKP "Toplane-Sarajevo" d.o.o. Sarajevo ("Službene novine KS", broj 34/16), u dijelu koji se odnosi na primjenu odredbi Tarifnog sistema KJKP "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo sa metodologijom obračuna isporučene toplotne energije, kojim se vrši naplata fiksnih troškova korisnika isključenih iz toplifikacijskog sistema, u skladu sa članom 4. stav (2) Zakona o konkurenciji je ništava.

6. Nalaže se Vladi Kantona Sarajevo, slijedeće:

- u roku od 60 (šezdeset) dana od dana prijema ovog Rješenja, usvoji izmijenjeni tekst Tarifnog sistema KJKP "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo sa metodologijom obračuna isporučene toplotne energije ("Službene novine KS", broj 34/16), u dijelu koji se odnose na plaćanje fiksnih troškova korisnika isključenih iz toplifikacijskog sistema, na način da se prestane sa naplatom istih, te da dostavi dokaze o izvršenju.

26. Odluka o usvajanju Izmjena Tarifnog sistema KJKP „Toplane Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo sa Metodologijom obračuna isporučene toplotne energije broj 02-05-29645-2/18 od 9. augusta 2018. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 34/18) čiji su sastavni dio Izmjene Tarifnog sistema KJKP „Toplane Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo sa Metodologijom obračuna isporučene toplotne energije broj 01-18-01/18 od 9. jula 2018. godine. Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

U Tarifnom sistemu KJKP „Toplane-Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo sa Metodologijom obračuna isporučene toplotne energije usvojenim Odlukom Vlade Kantona Sarajevo broj: 02-05-25151-10/16 od 15.08.2016. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 34/16), vrše se slijedeće izmjene:

Član 2.

Član 14. briše se.

Član 3.

Član 25. briše se.

Član 4.

U prilogu 1. "Metodologija obračuna isporučene toplotne energije", Poglavlje IV. „Obračun naknade za vrijeme isključenja korisnika iz centralnog toplifikacijskog sistema“ briše se.

Član 5.

Ove izmjene Tarifnog sistema stupaju na snagu danom donošenja, a primjenjuju se od 01.06.2018. godine i objaviće se u Službenim novinama Kantona Sarajevo.

VI. Dopustivost

27. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

28. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

29. Ustavni sud je Odlukom o dopustivosti broj AP 2758/19 od 10. septembra 2019. godine odbacio kao preuranjenu i apelaciju u predmetu broj AP 2840/19, koju je apelant bio podnio 10. jula 2019. godine protiv presude Kantonalnog suda od 17. aprila 2019. godine jer je bio u toku postupak povodom apelantove revizije pred Vrhovnim sudom. S obzirom na to da je rješenjem Vrhovnog suda od 27. augusta 2019. godine apelantova revizija odbačena kao nedopuštena, konačnu odluku u ovom predmetu predstavlja Presuda Kantonalnog suda broj 65 0 Mal 269825 17 Gž od 17. aprila 2019. godine. U skladu sa svojom praksom, Ustavni sud kao relevantan datum podnošenja apelacije uzima u obzir i datum kada je podnesena apelacija koja je odbačena kao preuranjena. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je osporena presuda Kantonalnog suda od 17. aprila 2019. godine dostavljena apelantu 11. maja 2019. godine, te da je apelant 10. jula 2019. godine podnio apelaciju u predmetu broj AP 2840/19. Također, Ustavni sud zapaža da je apelant u ovom predmetu protiv rješenja Vrhovnog suda od 27. augusta 2019. godine, koje mu je dostavljeno 18. septembra 2020. godine, podnio apelaciju 17. novembra 2020. godine. Imajući u vidu da su obje apelacije podnesene u roku od 60 dana, Ustavni sud zapaža da je apelacija podnesena u roku kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila

Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

30. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

31. Apelant smatra da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

32. Imajući u vidu sadržaj apelantovih navoda i okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud će osporene odluke najprije ispitati u vezi s garancijama prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na imovinu

33. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu;

34. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u relevantnom dijelu glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

35. U konkretnom slučaju, Ustavni sud primjećuje da je osporenim presudama apelant obavezan na isplatu iznosa za ukupni sporni period. Međutim, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o nametanju dva vida finansijskih obaveza apelantu zbog: i) naplate računa za isporučenu toplotnu energiju za vrijeme dok je bio priključen na sistem centralnog grijanja i ii) nametanja apelantu finansijskih obaveza plaćanja fiksnih troškova za period nakon što je isključen iz tog

sistema. Stoga će Ustavni sud analizirati pravo na imovinu u odnosu na svaku od tih obaveza pojedinačno.

i. U odnosu na naplatu računa za korištenu toplotnu energiju

36. Ustavni sud smatra da se u odnosu na ovu apelantovu obavezu svakako radi o miješanju u apelantovo pravo na imovinu, ali da je ono zakonito i proporcionalno općem interesu zajednice. Naime, apelant ni ne spori da je u periodu od 1. jula do 12. oktobra 2009. godine bio priključen na sistem centralnog grijanja i da mu je za taj period isporučivana toplotna energija. Stoga, Ustavni sud smatra da je u odnosu na apelantovu obavezu da tužiocu plati grijanje za period u kojem je bio priključen na sistem centralnog grijanja apelacija neosnovana.

ii. U odnosu na naplatu fiksnih troškova

37. U odnosu na ovaj dio obavezivanja apelanta, Ustavni sud smatra da je također nesporno da se u konkretnom postupku odlučivalo o apelantovoj imovini koja uživa zaštitu u smislu člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U vezi s tim, Ustavni sud najprije ukazuje da je osnovni cilj člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju zaštititi lice od neopravdanog miješanja države u mirno uživanje njegove imovine. Međutim, na osnovu člana 1. Evropske konvencije, svaka će ugovorna stranka „osigurati svakome unutar (njezine) jurisdikcije prava i slobode definirane u Konvenciji“. Ispunjavanje te opće dužnosti može povlačiti za sobom pozitivne obaveze svojstvene osiguravanju učinkovitog ostvarivanja zajamčenih prava. U kontekstu člana 1. Protokola broj 1, čak i u slučajevima koji uključuju sporove između pojedinaca i firmi, te pozitivne obaveze mogu zahtijevati od države da preduzme mjere potrebne za zaštitu prava imovine. To posebno znači da su države pod obavezom da osiguraju sudske postupke koji nude potrebna procesna jamstva i omogućavaju domaćim sudovima da učinkovito i pravično sude u svim slučajevima koji se tiču imovinskih pitanja (vidi Evropski sud, *Anheuser – Busch Inc protiv Portugala* [VV], presuda od 11. januara 2007. godine, predstavka broj 73049/01, tačka 83. i *Bistrović protiv Hrvatske*, presuda od 31. maja 2007. godine, predstavka broj 25774/05, tačka 33).

38. Iako granice između pozitivnih i negativnih obaveza ne mogu biti precizno definirane, primjenljiva načela su ipak slična. Bilo da se predmet razmatra u svjetlu pozitivne obaveze države ili u smislu miješanja vlasti koje mora biti opravdano, kriteriji koji se moraju primijeniti se u suštini ne razlikuju. U oba konteksta mora se obratiti pažnja na pravičnu ravnotežu koja se mora postići između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice u cjelini. Također, ciljevi koji su spomenuti u ovoj odredbi mogu biti od određenog značaja pri ocjeni da li je postignuta ravnoteža između zahtjeva općeg interesa zajednice i apelantovog prava na imovinu. Država u oba konteksta uživa

određenu diskrecionu ocjenu u određivanju koraka koje treba preduzeti radi osiguranja poštovanja prava iz Evropske konvencije (vidi Evropski sud, *Kotov protiv Rusije* [VV], presuda od 3. aprila 2012. godine, predstavka broj 54522/00, tačka 110. i *Arzhiyeva i Tsadayev protiv Rusije*, presuda od 13. novembra 2018. godine, predstavka br. 66590/10 i 3773/11, tačka 49).

39. Ustavni sud primjećuje da naknada fiksnih troškova nije utjecala na apelantovo pravo da raspolaže (založi, posudi ili proda) svojim stanom. Međutim, ona predstavlja finansijski teret koji je direktno povezan s grijanjem stana i mogao je utjecati na ostvarivanje apelantovog prava korištenja i posjeda stana. U skladu s tim i u mjeri u kojoj je ova naknada bila rezultat državne regulative, Ustavni sud, kao i Evropski sud u sličnom slučaju, smatra da je stalna primjena ove naknade predstavljala sredstvo državne kontrole korištenja apelantove imovine u smislu drugog stava člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi Evropski sud, *Strezovski i drugi protiv Sjeverne Makedonije*, presuda od 27. februara 2020. godine, predstavka br. 14460/16, tačka 65).

40. U skladu s navedenim, Ustavni sud treba ispitati da li je način na koji su domaći sudovi obavezali apelanta na plaćanje duga za fiksne troškove u vrijeme kada je bio isključen iz sistema centralnog grijanja opravdan u svjetlu primjenjivih načela (vidi, *ibid.*, tačka 66; također i *Broniowski protiv Poljske*, presuda od 22. juna 2004. godine, predstavka broj 31443/96, tač. 147–150. i *Uzelac i Đekić protiv Hrvatske*, presuda od 4. juna 2020. godine, predstavka br. 6161/13 i 57863/14, tačka 90). Dakle, Ustavni sud treba odgovoriti na sljedeća pitanja: (a) da li je miješanje predviđeno zakonom, (b) da li miješanje služi zakonitom cilju u općem ili javnom interesu i (c) da li je miješanje proporcionalno cilju, tj. da li uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava apelanata i općeg ili javnog interesa.

a) Da li je miješanje bilo predviđeno zakonom?

41. Prilikom ocjene zakonitosti miješanja u imovinu Ustavni sud podsjeća da je, prema praksi Evropskog suda, prvi i najvažniji zahtjev iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju onaj koji traži da miješanje javnih vlasti u pravo na imovinu bude „zakonito“. Načelo zakonitosti podrazumijeva da su primjenjive odredbe domaćeg prava dovoljno dostupne, precizne i predvidljive u svojoj primjeni (vidi Evropski sud, *Bradshaw i drugi protiv Malte*, presuda od 23. oktobra 2018. godine, predstavka br. 37121/15, tačka 52). Također, bitno je naglasiti da se pojam „zakon“ u smislu člana 1. Protokola broj 1 Evropske konvencije odnosi na koncept koji obuhvata kako zakonsko pravo tako i sudsku praksu (vidi Evropski sud, *Brezovec protiv Hrvatske*, presuda od 29. marta 2011. godine, predstavka broj 13488/07, tačka 60).

42. Redovni sudovi su obavezali apelanta na plaćanje fiksnih troškova pretežno na osnovu Odluke iz 1982. godine koja je bila na pravnoj snazi u vrijeme nastanka obaveze. Odluka iz 1982. godine, između ostalog, regulirala je pitanja isporuke toplotne energije, prekid i ograničenje isporuke toplotne energije. Ona je imala svojstvo podzakonskog akta koji je bio objavljen u službenom glasniku (vidi tačka 19. ove odluke) i bila je dostupna svima. Primjenjivala se na sve korisnike, odnosno neposredne korisnike u stambenim zgradama na području Sarajeva koje su priključene na takav sistem centralnog grijanja. Dakle, u konkretnom slučaju nesumnjivo je da propisi koji su primijenjeni u donošenju osporenih odluka ispunjavaju formalnopravne zahtjeve „zakonitosti“ u smislu javne objave i dostupnosti.

43. Ustavni sud će dalje razmotriti i pitanje da li su sporne odredbe bile dovoljno jasne i precizne. Kada su u pitanju fiksni troškovi za isporuku toplotne energije koji su obračunati nakon što je apelant isključen iz sistema centralnog grijanja, Ustavni sud zapaža da Odluka iz 1982. godine nije sadržavala posebne odredbe o mogućnosti trajnog isključenja, niti o obavezi plaćanja fiksnih troškova za isporuku toplotne energije nakon isključenja. To upućuje na zaključak da su svi korisnici u stambenim zgradama u kojima se toplotna energija isporučuje kroz centralno grijanje, bez obzira na to da li su priključeni na sistem centralnog grijanja, bili dužni plaćati naknadu. Iz odluka redovnih sudova koje su ranije bile predmet osporavanja pred Ustavnim sudom, kao i iz osporenih odluka u konkretnom predmetu, proizlazi da su sudovi o postojanju obaveze isključenih korisnika na plaćanje fiksnih troškova odlučivali tumačenjem člana 50. Odluke iz 1982. godine. Sadržaj te odredbe redovni sudovi su dovodili u vezu s okolnošću da su isključenim korisnicima, zbog karakteristike tog načina zagrijavanja, stanovi ipak zagrijavani u određenoj mjeri zbog grijanja drugih stanova u istoj zgradi, pa su utvrđivali postojanje njihove obaveze na isplatu fiksnih troškova. Odlučujući o apelacijama protiv takvih odluka, Ustavni sud je zaključivao da su sudovi u obrazloženju odluka dali detaljne, jasne i precizne razloge za svoje odlučjenje, zbog čega Ustavni sud nije utvrđivao postojanje proizvoljnosti u postupanju redovnih sudova (vidi Ustavni sud, odluke br. *AP 790/17* od 27. februara 2019. godine, *AP 1228/20* od 10. novembra 2020. godine i *AP 1159/20* od 3. novembra 2021. godine, dostupne na www.ustavnisud.ba). Prema tome, za Ustavni sud nije sporno da je apelant prilikom isključenja stana sa usluge centralnog grijanja, zbog naprijed navedenih odredbi i sudske prakse, mogao predvidjeti da će biti dužan plaćati fiksne troškove za toplotnu energiju, čak i ako je isključen iz sistema.

44. Imajući u vidu sadržaj navedenih odredbi i relevantnu sudsku praksu, Ustavni sud će u ovom dijelu prihvatiti da je miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo „propisano zakonom“, u smislu

člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ali će pitanje „kvalitete“ navedenih propisa uzeti u obzir u dijelu koji se odnosi na pitanje „proporcionalnosti“ miješanja.

b) Da li je miješanje služilo zakonitom cilju u općem interesu?

45. Ustavni sud podsjeća da mjera usmjerena na kontrolu korištenja imovine može biti opravdana samo ako se dokaže, između ostalog, da je „u skladu s općim interesom“. Pri tome iz prakse Evropskog suda proizlazi da su zbog direktnog poznavanja svog društva i njegovih potreba nacionalne vlasti u načelu u boljem položaju od međunarodnog sudije da cijene ono što je u „općem“ ili „javnom“ interesu (*op. cit. presuda Bradshaw i drugi*, tačka 54). Bitno je naglasiti da je pojam „javnog interesa“ nužno obiman i da države uživaju određeno polje slobodne procjene da definiraju šta je „u javnom interesu“ (*op. cit. presuda Strezovski i drugi*, tačka 70. sa daljnjim referencama).

46. U ovom slučaju, Ustavni sud zapaža da je tužilac javno komunalno preduzeće čiji je zadatak učinkovita i sigurna opskrba grijanjem, između ostalih, zgrada kolektivnog stanovanja, što nesporno predstavlja djelatnost od općeg interesa u kojoj javne vlasti imaju široko polje slobodne procjene. Naime, isporuka toplotne energije je u interesu fizičkih i pravnih lica koja koriste tu uslugu. Stoga i propisivanje obaveze plaćanja naknade za isporučenu toplotnu energiju služi javnom interesu osiguranja stabilnosti energetske sektora i kvalitete toplotne energije isporučene korisnicima priključenim na sistem daljinskog grijanja u stambenim zgradama. U vezi s tim, Ustavni sud ističe da je u već spomenutoj presudi *Strezovski i drugi* Evropski sud istakao da se indirektno korištenje grijanja od isključenih korisnika, posebno ako se radi „o značajnom udjelu pogođenog tržišta“, može smatrati faktorom koji može utjecati na stabilnost energetske sektora u cjelini. Nadalje, prema stavu Evropskog suda, nije nerazumno da „specifična priroda kolektivnog stanovanja“ ima utjecaj na učinkovitost sistema daljinskog grijanja na nivou zgrade. Stoga je Evropski sud, polazeći od stava da je pojam „javnog interesa“ nužno obiman i da države uživaju određeno polje slobodne procjene u definiranju šta je „u javnom interesu“, zaključio da je „spreman prihvatiti“ da je obaveza plaćanja stalne naknade za grijanje koja je nametnuta podnosiocima zahtjeva čiji su stanovi bili isključeni iz sistema daljinskog grijanja slijedila legitimni cilj osiguravanja „sigurne i učinkovite opskrbe toplotnom“ (*op. cit. presuda Strezovski i drugi*, tač. 73–75). Prema tome, imajući u vidu praksu Evropskog suda iz navedene presude, Ustavni sud smatra da se i u konkretnom slučaju može smatrati da je obavezivanje apelanta da plati naknadu u visini fiksnih troškova za period kada je bio isključen iz sistema centralnog grijanja slijedilo legitimni cilj osiguravanja sigurne i učinkovite opskrbe toplotnom u stambenim zgradama.

c) Da li postoji pravična ravnoteža između apelantovog prava i općeg javnog interesa?

47. Ustavni sud dalje podsjeća da se svakim miješanjem u pravo na imovinu mora postići „pravična ravnoteža“ između zahtjeva javnog interesa (legitimnog cilja) koji se želi postići i zaštite osnovnih prava pojedinaca. To nije moguće postići ako apelanti moraju snositi „poseban i pretjeran teret“ (vidi Evropski sud, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986. godine, serija A, broj 98, tač. 46. i 50. i *Dickmann i Gion protiv Rumunije*, presuda od 24. oktobra 2017. godine, predstavka broj 10893/04, tačka 90). Evropski sud je naglasio da se prilikom procjene usklađenosti miješanja sa članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju moraju sveukupno razmotriti razni interesi koji su u pitanju jer je Evropska konvencija namijenjena zaštititi prava koja su „praktična i učinkovita“. Ta procjena može uključivati ne samo uvjete i mjere već i postojanje proceduralnih i drugih zaštitnih mjera koje osiguravaju da rad sistema i njegov utjecaj na nečija vlasnička prava nisu proizvoljni niti nepredvidivi. Nesigurnost, bilo da je zakonodavna, administrativna ili da proizlazi iz prakse koju primjenjuju vlasti, faktor je koji treba uzeti u obzir pri ocjeni ponašanja države (*op. cit.* presuda *Broniowski*, tačka 151).

48. Kada su u pitanju fiksni troškovi za isporuku toplotne energije, Ustavni sud smatra da je bilo nužno voditi računa da trenutkom isključenja apelantovog stana iz sistema centralnog grijanja on ne želi biti korisnik toplotne energije. Stoga, svako nametanje plaćanja fiksnih troškova moralo je biti zasnovano na objektivnim okolnostima koje trebaju biti razumno opravdane kako bi se, ukoliko zaista postoji snažan javni interes, u što manjoj mjeri zadiralo u vlasnička prava isključenih korisnika. Bitno je naglasiti i da je u Bosni i Hercegovini nesporno uspostavljeno načelo slobode ugovaranja roba i usluga (član 10. Zakona o obligacionim odnosima; u daljnjem tekstu: ZOO) i da, u skladu s tim načelom, vlasnici stanova moraju imati slobodu u izboru načina zagrijavanja svojih stanova (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1820/15 od 20. decembra 2017. godine, objavljena u „Službenim novinama FBiH“ broj 9/18, tač. 39–42). Kako je već navedeno, za Ustavni sud nije sporno da je prilikom isključenja stana iz sistema centralnog grijanja, zbog naprijed navedenih odredbi i sudske prakse, apelant mogao predvidjeti da će biti dužan plaćati naknadu za toplotnu energiju. Međutim, Ustavni sud zapaža da se ukupni apelantov finansijski teret, koji se sastoji od 40% iznosa računa za grijanje, ne može smatrati beznačajnim, te da može imati odvratajući učinak na slobodu ugovaranja korisnika.

49. Ustavni sud, također, zapaža da je Evropski sud u predmetu *Strezovski i drugi*, u kojem je utvrđena povreda prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju zbog nepostojanja pravične ravnoteže, između ostalog, ukazao da pojedinačne okolnosti povezane s jedinicama podnosioca zahtjeva nisu igrale nikakvu ulogu u sudskom presuđivanju njihovih

zahtjeva (*op. cit.* presuda *Strezovski i drugi*, tačka 85). Također, Evropski sud je naglasio da javne vlasti moraju biti oprezne u nastojanju da osiguraju da mjere poput ove ne dovedu do neravnoteže koja nameće pretjerani teret vlasnicima isključenih jedinica, dok se privatnim opskrbljivačima toplinom omogućava potencijalno neopravdana dobit. U takvim okolnostima postaju nužna procesna jamstva (*idem*, tačka 86). Stoga je, kako je navedeno, u postupku bilo nužno da se na precizan način utvrde činjenice koje podnosioci osporavaju, te izvrši provjera njihovih tvrdnji o nivou grijanja u zgradi koju su njihove stambene jedinice navodno koristile. Tek nakon provjere svih relevantnih faktora, domaća bi tijela mogla dati objektivnu procjenu „indirektne“ upotrebe grijanja u svakom pojedinačnom slučaju (*idem*, tačka 87).

50. Ustavni sud podsjeća da se računi fiksnog dijela računa u visini od 40% sastoje, između ostalog, od zakupa kapaciteta, indirektnog zagrijavanja i gubitka toplote u instalaciji grijanja objekta. U konkretnom slučaju, ne postoje bilo kakvi pokazatelji koji bi potvrđivali da je takav uopćeni način obračuna korištenja toplotne energije zasnovan na objektivnim analizama. U odsustvu takvih pokazatelja, Ustavni sud smatra da okolnosti na što se fiksni troškovi odnose i da iznose 40% iznosa računa upućuju na zaključak da je stvarni smisao tih odredbi potreba za osiguranjem finansijske stabilnosti tužioca kao javnog komunalnog preduzeća. Time se u značajnoj mjeri finansijski teret prebacuje na vlasnike stanova koji ne žele koristiti uslugu grijanja, što samo po sebi upućuje da ti vlasnici moraju snositi „poseban i pretjeran teret“ funkcioniranja te komunalne usluge.

51. Također, Ustavni sud uočava da je, za razliku od predmeta *Strezovski i drugi* u kojem je opskrbljivač bio privatno preduzeće, u konkretnom slučaju isporučilac toplotne energije javno komunalno preduzeće, čiji je osnivač javna vlast. Međutim, Ustavni sud zapaža da javna vlast nije propisala bilo kakve uvjete pod kojima bi vlasnici stambenih jedinica u zgradama kolektivnog stanovanja mogli tražiti potpuno ili djelomično izuzeće od plaćanja fiksnih troškova za isporuku toplotne energije u zavisnosti od njihovog položaja u zgradi, sastava ili konstrukcije unutrašnjih instalacija i sl. Prema tome, Ustavni sud smatra da javna vlast nije učinila bilo šta kako bi navodno korištenje toplotne energije isključenih korisnika individualizirala i korisnicima omogućila dovoljna proceduralna jamstva kako bi mogli biti izuzeti od takvog plaćanja ili barem smanjiti visinu njihove obaveze.

52. Razmatrajući ukupnost sporne situacije, Ustavni sud smatra da nije moguće zanemariti ni to da je 2013. godine donesena Uredba kojom je stavljena van snage Odluka iz 1982. godine i kojom je, između ostalog, propisana obaveza plaćanja fiksnih troškova za vrijeme isključenja iz sistema zbog neplaćenih računa (vidi tačka 22. ove odluke). Nakon toga je Uredbom iz 2016. godine

propisana mogućnost raskida ugovora s tužiocem, ali uz obavezu plaćanja fiksnih troškova i nakon raskida ugovora i isključenja iz sistema (vidi tačka 23. ove odluke). Ustavni sud, također, ističe da je Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine zaključilo da se odredbama kojima je propisana paušalna naknada za isključene korisnike narušavaju odredbe Zakona o konkurenciji, odnosno da je tužilac „zloupotrijebio vladajući položaj na tržištu isporuke toplotne energije u Kantonu Sarajevo“. U rješenju Konkurencijskog vijeća od 7. juna 2018. godine navedeno je i da: „[...] ukoliko KJKP 'Toplane – Sarajevo' utvrdi kako su ispunjeni svi uslovi prema kojima se vrši isključivanje korisnika sa mreže, u tom slučaju, danom isključenja, raskida se poslovni odnos između KJKP 'Toplane – Sarajevo' i korisnika isporučene toplotne energije, pa je obavezno prestati sve finansijske obaveze korisnika prema KJKP 'Toplane – Sarajevo'...“ (str. 20. [rješenja](#), dostupno na internetskoj stranici Konkurencijskog vijeća). U tom pogledu, važno je naglasiti da iz relevantnih propisa proizlazi i da je nadležna javna vlast, nakon donošenja navedenog zaključka, izmijenila odredbe Tarifnog sistema tužioca tako što je izbrisala odredbe kojima je bilo predviđeno plaćanje fiksnih troškova za korisnike koji su isključeni (vidi tačka 26. ove odluke). Međutim, i dalje su ostale na snazi odredbe Uredbe o općim uvjetima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije koje nisu bile mijenjane, koje se odnose na naplatu fiksnih troškova za isključene korisnike.

53. Ustavni sud ističe da je slično pitanje razmatrao i u odluci u predmetu broj AP 4336/19 (vidi Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 4336/19* od 9. juna 2021. godine, tačka 34, dostupna na www.ustavnisud.ba). Naime, Ustavni sud je u navedenoj odluci zaključio da nema proizvoljnosti u odluci Suda BiH kojom je utvrđeno „da je apelant zloupotrijebio dominantan položaj na tržištu isporuke toplotne energije, u smislu odredaba člana 10. stav 2. tačka d) Zakona o konkurenciji jer je Odlukom o cijeni nametnuo obavezu plaćanja paušala, za što ne postoji pravni osnov u Zakonu o komunalnim djelatnostima.“ Ustavni sud smatra da se u navedenoj odluci također zaključuje da se obavezivanje na plaćanje fiksnih troškova grijanja, za vrijeme dok su korisnici isključeni iz sistema grijanja, ne postiže pravična ravnoteža između zahtjeva javnog interesa i zaštite osnovnih prava pojedinaca, te da oni moraju snositi „poseban i pretjeran teret“ održavanja i funkcioniranja takvog sistema grijanja. Imajući u vidu stavove iz navedene odluke Ustavnog suda, praksu Evropskog suda, ali i učestalost problema, dugogodišnje nemijenjanje relevantnih propisa u spornom dijelu i njihovo prilagođavanje uvjetima tržišne ekonomije, nepoštovanje načela slobode ugovaranja roba i usluga i ravnopravnosti ugovornih strana u smislu ZOO-a, stavove nadležnih regulatornih tijela, te posljedice koje naplata fiksnih troškova ima u odnosu na pravo na imovinu, Ustavni sud smatra da više nije svrsishodno nastaviti s praksom iz ranije spomenutih odluka br. AP 790/17 od 27. februara 2019. godine i AP 1159/20 od 3. novembra 2021. godine (vidi tačka 43. ove odluke). Stoga,

Ustavni sud smatra da se obavezivanjem apelanta na plaćanje fiksnih troškova, nakon što je isključen iz sistema centralnog grijanja, ne postiže pravična ravnoteža između apelantovog prava na imovinu i općeg interesa zajednice zato što apelant na taj način snosi „poseban i pretjeran teret“ održavanja i funkcioniranja takvog sistema grijanja.

54. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je prekršeno apelantovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

55. Ustavni sud ukazuje da je osporenim odlukama apelant obavezan da isplati ukupan iznos dugovanja za sporni period, tako da nije moguće utvrditi koliki je apelantov dug za isporučenu energiju za period kada je bio u sistemu centralnog grijanja (u odnosu na ovaj dio apelacija je odbijena), a koliki je dug na ime „fiksni troškova“ nakon isključenja iz tog sistema (utvrđeno kršenje prava). Stoga, Ustavni sud smatra da je potrebno, s ciljem zaštite apelantovih ustavnih prava, ukinuti osporenu presudu Kantonalnog suda u cijelosti i predmet vratiti Kantonalnom sudu kako bi donio novu odluku u skladu s garancijama iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

56. Ustavni sud, također, smatra da je svrsishodno, s ciljem sprječavanja daljnjeg kršenja osnovnih ljudskih prava, da se ova odluka dostavi i Vladi Kantona Sarajevo kako bi izmijenila važeće odredbe Uredbe o općim uvjetima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije koje se odnose na naplatu fiksnih troškova nakon što je korisnik isključen iz sistema centralnog grijanja.

Ostali navodi

57. Apelant smatra da mu je u postupku koji je okončan osporenim odlukom povrijeđeno i pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da apelant tvrdnje o povredi navedenih prava, u suštini, zasniva na istim navodima koje je Ustavni sud već elaborirao u prethodnim tačkama ove odluke prilikom razmatranja kršenja prava na imovinu. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati i navode o kršenju prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

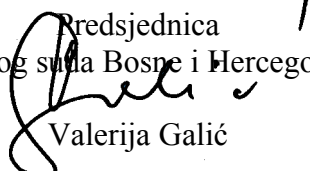
VIII. Zaključak

58. Ustavni sud zaključuje da je prekršeno apelantovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u situaciji kada se odlukama redovnih sudova kojima je apelant obavezan na naplatu fiksnih troškova grijanja, nakon što je njegov stan isključen iz sistema centralnog grijanja, ne postiže pravična ravnoteža između zahtjeva općeg interesa zajednice i zaštite osnovnih prava pojedinaca s obzirom na to da apelant mora snositi „poseban i pretjeran teret“ održavanja i funkcioniranja takvog sistema grijanja.

59. S druge strane, Ustavni sud zaključuje da ne postoji kršenje apelantovog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u situaciji kada su odluke redovnih sudova kojima je apelant obavezan na plaćanje duga za toplotnu energiju, koji je nastao za vrijeme dok je bio priključen na sistem centralnog grijanja, ali nije redovno plaćao naknadu za isporučenu energiju, zasnovane na zakonu, služe javnom interesu i njima se postiže pravična ravnoteža između zahtjeva javnog interesa i zaštite osnovnih prava pojedinaca.

60. Na osnovu člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

61. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

1
Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Valerija Galić